

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНСЬКИХ І ПОЛЬСЬКИХ УЧЕНИХ: ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ШКІЛ

Нині під егідою НАПН України і Комітету педагогічних наук Польської академії наук активно розвивається міжнародна наукова співпраця. Особливо активізувалися творчі зв'язки у сфері педагогічної науки. За таких умов уможлиблюється проведення спільних наукових форумів, конференцій; видання наукових праць, обмін науковими ідеями, здійснення спільних проектів і програм, організація міжнародних наукових конкурсів. Усе це сприяє розвитку взаєморозуміння, довіри, дружби між народами України і Польщі, встановленню й розширенню контактів між науковими інституціями.

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка 17-21 жовтня 2012 року відбулася міжнародна науково-практична конференція на тему "Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи" згідно з планом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної Академії педагогічних наук України. У конференції брали участь науковці з Вищої педагогічної школи у Варшаві, Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України та з багатьох вищих навчальних закладів різних регіонів України.

В останні роки найбільший науковий інтерес викликають вітчизняні та зарубіжні науково-педагогічні школи, які містять потужний науковий потенціал і значною мірою впливають на освітньо-виховні процеси та підготовку педагогічних кадрів. Становлення і розвиток наукових шкіл у кожній країні – це винятково важлива проблема загальнодержавного значення. Від її підтримки і послідовного розв'язання значною мірою залежить розвиток тієї чи іншої галузі наукового знання, а відповідно – освіти, культури та різних галузей економіки. В сучасних умовах актуалізується особливий феномен науки як форми суспільної свідомості – науковий, зокрема й феномен науково-педагогічної школи, як форми організації колективної наукової праці дослідників під керівництвом лідера школи, який постає автором програмної стратегічної концепції. Науково-педагогічні школи розглядаються як осередки інноваційних процесів у системі вищої освіти. Вони здійснюють значний вплив на розвиток науки, які водночас активно розв'язують не тільки завдання наукового характеру, але й проблему підготовки нових поколінь учених. У науковій школі зазвичай створюється особлива атмосфера натхнення, ентузіазму й інтелектуального піднесення та творчого пошуку, доброзичливості, взаємної підтримки і допомоги.

На міжнародній конференції проблема становлення та розвитку науково-педагогічних шкіл розглядалася у таких напрямках:

- теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми; роль, провідні функції, типи, зміст, форми і напрями діяльності науково-педагогічних шкіл;
- науково-педагогічні школи в системі вищої освіти України; особливості діяльності науково-педагогічних шкіл у різних регіонах

України;

- польські науково-педагогічні школи: проблеми, теорія, досвід та перспективи; взаємозв'язки українських і польських науково-педагогічних шкіл;

- проблеми наукового керівництва розвитком інноваційних напрямів дослідницької діяльності;

- розробка актуальних проблем педагогічної науки як передумова перспективного розвитку наукових шкіл: роль науково-педагогічних шкіл у професійній підготовці вчителя та їх вплив на створення сучасних технологій підготовки майбутніх фахівців; актуальні питання виховання і розвитку особистості;

- історико-педагогічні аспекти розвитку освіти як підґрунтя становлення вітчизняних науково-педагогічних шкіл;

- порівняльний аналіз діяльності зарубіжних та вітчизняних науково-педагогічних шкіл.

За результатами конференції видано науковий збірник "Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи".

У першому розділі збірника окреслено теоретико-методологічні засади становлення та розвитку науково-педагогічних шкіл в Україні. Аналізуються інноваційні аспекти філософсько-освітньої діяльності. На думку академіка В.Г. Кременя, тільки науково-практичні пошуки освітньої системи, максимально адаптованої до сучасної ситуації, мають обов'язково привести до філософії освіти. Наголошується, що фундаментальні науки та їх вивчення лежать в основі системи сучасної освіти. Розглядаються цінності, котрі співмірні з цінністю наукової раціональності і включаються в аксіологічну основу освіти. Насамперед це *цінність інновацій і творчості*, поза якими не існує розвиток науки. При цьому творчість, інновації, креативна діяльність виступають як невід'ємні характеристики творчої особистості, формування якої є сьогодні стратегічною метою освіти.

Аналізується категорія наукових шкіл у педагогіці, розкривається сутність наукових шкіл, їх роль і значення в розвитку науки (С.У. Гончаренко). На конкретних прикладах педагогічних шкіл України науковцем обґрунтовується класифікація наукових шкіл за певними критеріями та здійснюється оцінювання існуючих наукових і науково-педагогічних шкіл та ефективності їхньої діяльності.

Розглядається феномен наукової школи в контексті реалій сучасної науки на основі вивчення додисциплінарного, дисциплінарного та постдисциплінарного етапів розвитку науки, відстежується роль і значення наукових шкіл на кожному з них (П.Ю. Саух). Окреслюється модель наукової школи в контексті вимог постнеокласичної науки й сучасного „інноваційного суспільства”, визначаються основні структурні елементи сучасної наукової школи, які забезпечують її ефективність й результативність.

Обґрунтовуються теоретичні й практичні аспекти інтеграції інноваційних освітніх процесів (І. І. Коновальчук). Визначаються основні завдання наукових шкіл у дослідженні особливостей інтеграції інноваційних

освітніх процесів на методологічному, теоретичному й технологічно-практичному рівнях. Виокремлюються деякі особливості діяльності науково-педагогічної школи в системі післядипломної педагогічної освіти, аналізується становлення та розвиток науково-педагогічної школи академіка В.В. Олійника в межах наукової діяльності Університету менеджменту освіти НАПН України (Л.Л. Ляхоцька).

Досліджується важлива проблема впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників на розвиток науково-педагогічних шкіл в Україні (Є.М. Хриков). Виявлено головні з цих чинників: особливості існування України як незалежної держави; відсутність офіційних вимог до науково-педагогічних шкіл; для більшості потенційних лідерів науково-педагогічних шкіл наукова діяльність не є провідним видом професійної діяльності; вплив надмірної централізації системи освіти України; інституційна організація педагогічної науки; відсутність чітко визначених та загальноприйнятих критеріїв оцінки результатів діяльності наукових шкіл; створення певних сприятливих умов для їх діяльності; індивідуальні властивості керівників наукових шкіл.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури та діяльності конкретних наукових шкіл С.Т. Золотухіною розглядається виховна функція науково-педагогічної школи, її сутність і напрями, що реалізується завдяки особистості керівника, його якостям ученого й управлінця, вмінням організувати самостійну роботу пошукувача, аспіранта, докторанта, створювати атмосферу творчої співдружності.

Окреслюються зміст і напрями діяльності наукової школи у контексті дослідження української дошкільної лінгводидактики, що була започаткована в 1992 році при Одеському державному педагогічному інституті імені К.Д. Ушинського (науковий керівник, дійсний член НАПН України – А. М. Богущ). Дослідниками здійснено новий підхід до розробки змісту навчання дітей рідної мови на основі принципу інтеграції компонентів змісту навчання дошкільників мови із змістовим наповненням інших розділів програми навчання у дошкільних закладах. Це відображено у відповідній теоретичній моделі, яка зорієнтована на опанування культури мовленнєвого спілкування через засвоєння способів мовленнєвої діяльності.

Розглядаються етапи становлення науково-педагогічної школи краєзнавчо-туристичного спрямування в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова (В.В. Обозний), яка зорієнтована на вдосконалення краєзнавчої підготовки фахівців на основі співробітництва педагогічного вищого навчального закладу з освітніми закладами, науковими установами та організаціями.

Висвітлюються особливості та здобутки науково-педагогічних шкіл Одещини з проблеми професійної підготовки майбутнього педагога (Т.Р. Гуменникова). Аналізується діяльність науково-педагогічної школи професора, доктора педагогічних наук Р.І. Хмельок з питань підготовки вчителя у ВНЗ. Визначено етапи становлення й подальшого розвитку наукової школи Р.І. Хмельок та презентовано втілення ідей ученого в науково-педагогічній діяльності її учнів, які працюють на півдні України.

Розкривається процес становлення і розвитку Житомирської науково-

педагогічної школи, виділені етапи її становлення: аналітико-пошуковий, диференціації, систематизації й узагальнення, концептуалізації наукових знань (О.А. Дубасенюк). Обґрунтовуються теоретико-методологічні засади, принципи, концептуальна модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, основні напрями наукової діяльності школи. У межах Житомирської науково-педагогічної школи О.Є. Антоною розробляється науково-педагогічний супровід обдарованої особистості. За такого підходу питома вага педагогічно обдарованої молоді в університетських аудиторіях значно зростає. Аналізуються наукові здобутки Центру полоністики в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (керівник – Н.К. Місяць), у тому числі видання наукового часопису „Українська полоністика”

Розглядається зміст діяльності і результативність наукових шкіл на кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (М.В. Гриньова).

Виявлено проблеми розвивального навчання в творчому доробку наукових шкіл (С. П. Семенець), що дозволило розкрити генезис наукової школи та системи „Розвивальне навчання”, а також з’ясувати провідні концептуальні ідеї та їх практичне впровадження.

У дослідженні Г.Г. Цветкової, аналізуються питання професійного самовдосконалення вчителя в діяльності науково-педагогічних шкіл України початку ХХ ст. У цей період ускладнюється зміст програми професійної досконалості особистості, історична реконструкція поглядів видатних педагогів минулого набуває нового звучання з огляду на процеси духовного відродження, рефлексії історико-педагогічних явищ.

У другому розділі наукового збірника окреслюються особливості розвитку науково-педагогічних шкіл у Польщі. Відомий польський науковець Тадеуш Левовицький досліджує гуманітарні традиції і сучасність наукових шкіл у педагогіці. Автор констатує, що у роздумах про наукові школи зазвичай звертаються до гуманітарних традицій Стародавньої Греції. З плином часу і розвитком науки почали диференціюватися своєрідні моделі наукових шкіл. Їхній характер, сфера дії, домінуючі елементи представлені у науковому дослідженні. На зламі другого і третього тисячоліть зміни умов наукової праці вносять чергові перетворення в розуміння та функціонування наукових шкіл. Важливою вимогою стає збереження фундаментальних цінностей та суспільних функцій науки в цілому і наукових шкіл в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів.

Стефан Мешальський наголошує, що роль наукової школи визнається, за умови, коли її вирізняють з оточення на підставі чітко окресленої сфери досліджень, які асоціюються зі сферою усталеного середовища дослідників, серед яких можна виділити лідера або групу лідерів. Наукова раціональність також об’єднує середовище і в той же час є одним із чинників, навколо якого утворюються наукові школи. Вона становить філософський та методологічний взірць дослідження, що створюється згуртованим навколо школи середовищем.

Розглядається процес підготовки аніматорів і менеджерів культури (Януш Гайда). Автор наводить приклад впливу польської течії педагогіки культури як наукової школи на практику підготовки вчителів та співробітників інших освітніх і культурних установ. Учений, обґрунтовуючи думку, що навчання аніматорів і менеджерів культури в рамках однієї спеціальності є складним завданням і надалі залишається нагальною проблемою освіти, аналізує значимі аспекти проблемного поля дослідження.

Вивчаючи головні аспекти педагогіки і міжкультурної освіти у польській системі вищої освіти (на прикладі тешинської школи пограничних досліджень), Ева Огородзка-Мазур аналізує проблеми, досвід і перспективи педагогіки та міжкультурної освіти у польській системі вищої освіти. Висвітлюються питання теоретико-методологічних принципів становлення і розвитку школи, її академічних досягнень та тенденцій.

У третьому розділі науковці зосереджуються на вивченні ролі особистості наукового керівника у розвитку педагогічних шкіл та перспективних наукових напрямів в Україні. Аналізуються філософсько-дидактичні аспекти діяльності наукової школи проблем педагогічної майстерності академіка І. А. Зязюна, що високо поцінована не лише в Україні, а й за кордоном (Н.Г. Ничкало). Спираючись на здобутки науково-педагогічних шкіл в Україні, науковець робить висновок про винятково важливу роль наукових шкіл як складової наукознавства. Актуалізуються питання щодо напрямів реформування наукової діяльності у системі освіти, до яких віднесено: інтеграцію академічної, вузівської та галузевої науки; спрямування педагогічної науки на вироблення стратегії розвитку освіти, нових педагогічних технологій; докорінна зміна системи організації, створення нової законодавчої та нормативної бази для забезпечення ефективного функціонування і розвитку науки в навчальних закладах.

М.П. Лещенко представлено поглиблений аналіз життя і діяльності доктора філософських наук, професора, дійсного члена НАПН України І. А. Зязюна, директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, відомого ученого-педагога, організатора освітньої справи, ініціатора інноваційних педагогічних проєктів, автора знакових книг „Педагогічна майстерність”, „Краса педагогічної дії”, „Педагогіка добра” та інших ґрунтовних наукових досліджень. Вивчається його педагогічна спадщина, вплив школи на розвиток професійно-педагогічної освіти.

Висвітлюються особливості діяльності наукової школи кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (1995-2011 рр.) та її основні напрями дослідження, проблеми та перспективи. Розкривається постать засновника наукової школи доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Б.М. Ступарика, який зробив значний внесок у розбудову вітчизняної педагогіки кінця ХХ – початку ХХІ ст. Як наслідок, активно розвивається історико-педагогічний напрям у діяльності школи (Т.Г. Завгородня).

Розглядається діяльність провідних наукових шкіл Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Характеризується науковий доробок відомих учених: науковця-фундатора, професора, члена кореспондента НАПН України В.І. Лозової, професорів Л.Д. Попової, С.Т. Золотухіної, В.М. Гриньової, який має велике соціальне значення, оскільки їх діяльність отримала всебічне визнання та впливає на розвиток педагогічної науки і практики в Україні та за рубежом (О.А. Гнізділова).

Аналізується педагогічна школа доктора педагогічних наук, професора Д.Б. Чернілевського як ефективний засіб підготовки майбутніх викладачів. Здійснюється порівняльний дидактичний аналіз його найважливіших наукових і навчально-методичних праць, поглиблене вивчення яких сприятиме підвищенню якості підготовки викладачів ВНЗ на принципах гуманістичної спрямованості, науковості, систематичності і послідовності, доступності, єдності навчання, виховання і розвитку, гуманітаризації, зв'язку теорії з практикою (В.О. Подоляк).

Визначається роль наукового лідера у становленні й розвитку наукової школи (Л.Д. Зеленська), характеризуються особливості діяльності науково-педагогічної школи доктора педагогічних наук, професора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди С.Т. Золотухіної, науковий доробок якої істотно вплинув на становлення власної науково-педагогічної школи, що сприяв відтворенню цілісної картини історико-педагогічного процесу.

Досліджується доробок наукової школи Т.К. Завгородньої – відомого науковця, компетентного педагога та наставника, досвідченого організатора-керівника. Аналізуються її особистісні якості та напрями діяльності (І.В. Стражнікова).

Висвітлюється роль та діяльність Житомирської науково-педагогічної школи у підготовці педагога-дослідника та наукову складову кафедри педагогіки ЖДУ імені Івана Франка (Н.П. Щербакова). При цьому акцентується увага на ролі наукового керівника школи доктора педагогічних наук, професора О.А. Дубасенюк у професійному становленні педагога-дослідника в університеті.

На основі аналізу теорії і практики послідовної реалізації наукового керівництва докторськими програмами в досвіді зарубіжних країн, розглядаються основні рекомендації стратегічних документів у Європейському просторі вищої освіти щодо провадження наукового керівництва докторськими програмами (І.Ю. Регейло).

Обґрунтовується особистісний аспект системно-синергетичної концепції функціонування науково-педагогічних шкіл, презентується концепція тимчасових управлінських самокерівних цільових команд таких шкіл, які з метою проведення певних наукових досліджень можуть утворювати складну просторово-часову ієрархічну організацію (О.В. Вознюк).

У четвертому розділі збірника презентується розробка актуальних проблем педагогічної науки, які досліджуються у межах перспективних напрямів науково-педагогічних шкіл.

Проблема професійної підготовки і самовдосконалення вчителя. Академік І.А. Зязюн зосереджує увагу на важливому аспекті – самовизначенні вчителя як фактору регуляції педагогічної дії. Наголошується, що за умов стрімкого нагромадження інформації відбувається старіння знань і технологій їх опанування. Відповідно актуалізується завдання як освітньої системи в цілому, так і кожного педагога – на високому рівні педагогічної майстерності вчити вчитися, розвивати мислення, рефлексію, творчість. О.М. Семенов, розглядаючи роль особистості Вчителя у формуванні культури наукового дослідження, аналізує зміст концепту „вчений”, особливості вияву індивідуального стилю вченого як автора наукового продукту, окреслюється вплив особистісних рис ученого-наставника на формування культури наукового дослідження, дослідницької праці початківця. Всебічно аналізується світовий досвід, зокрема Німеччини, США, Японії, Англії щодо стимулювання праці педагогічних працівників, висвітлюються різні підходи до трактування поняття „якість педагогічної діяльності”, а також диференціації в заробітній платі вчителів (М.І. Сметанський).

Грунтовно досліджуються методологічні засади педагогічної підготовки магістрів освіти як динамічної системи та складової неперервної педагогічної освіти. Розроблено професіограму магістра освіти, концепцію та модульно-контекстну технологію педагогічної підготовки магістрів освіти (С.С. Вітвицька).

Аналізуються результати 30-річних досліджень проблем педагогічної акмеології у діяльності Житомирської науково-педагогічної школи. Підкреслюється, що акмеологія – це сфера наукового знання, комплекс наукових дисциплін, об'єктом вивчення яких є людина в динаміці її саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах самореалізації. Висвітлюється напрям роботи науково-дослідної лабораторії „Акмеологія освіти” та її здобутки (О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук).

Здійснюється аналіз розвитку вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Обґрунтовується, що професійно-педагогічна підготовка має базуватися на принципах продуктивності та полікультурності, що сприяє накопиченню досвіду власної педагогічної діяльності та дозволяє відводити значну частину часу на педагогічну практику студентів, забезпечує взаємозв'язки ВНЗ з освітніми установами (Н.В. Якса).

Окреслюється науково-практична спрямованість етнокультурологічної підготовки майбутнього вчителя в умовах Поліського регіону, яка здійснюється через такі напрями, як громадянський, духовно-моральний, етносоціальний, етновалеологічний, фамілістичний та інші, аналізуються основні здобутки науково-методичної лабораторії «Освітньо-виховна система Полісся» (О.С. Березюк).

Представлено актуальні проблеми педагогічної освіти: дослідження шляхів використання інформаційного освітнього середовища ВПНЗ з метою

ефективного використання інформаційних технологій у навчальному процесі та майбутній професійній діяльності (Г.Б. Гордійчук); аналіз феномену професійної компетентності як основи для самовдосконалення та саморозвитку викладача, провідні підходи до визначення професійності науково-педагогічного працівника ВНЗ під час його педагогічної діяльності (Б.В. Сверида, В.М. Антонюк); наукові підходи до розуміння понять „технологія” та „педагогічна технологія”, на основі яких автор доходить висновку, що будь-яка дидактична задача може бути ефективно вирішена за допомогою технології, що спроектована і реалізована кваліфікованим педагогом-професіоналом (О.В. Мірошніченко); концепція емоційного інтелекту та її значення у підготовці вчителів, презентовано результати емпіричного дослідження емоційного інтелекту вчителів і сприйняття учнями їх міжособистісної поведінки (Й. Коваль); готовність педагогів до виховання почуття комічного у дітей 5-6 років, аналізуються результати констатувального етапу експерименту, який проводився з вихователями ДНЗ, вчителями початкових класів та вихователями груп подовженого дня у визначеному напрямі (Т.І. Валентьєва).

Проблема підготовки майбутніх фахівців та їх самовдосконалення засобами новітніх технологій. На концептуальному рівні Д.В. Чернілевський розкриває питання інноваційного розвитку освітнього процесу на основі креативної проектної діяльності і адекватних педагогічних технологій у ВНЗ; диференціює напрями впровадження інноваційних педагогічних технологій та методик, які здатні забезпечити якість фахової підготовки студентів: моніторинг, аналіз діючої моделі підготовки фахівців навчального закладу, з'ясування характерних протиріч її функціонування; систематизація вимог до діяльності сучасних фахівців та системи їх підготовки в навчальному закладі, розробка (ідеальної) моделі навчання; порівняння розроблених моделей (реальної й ідеальної) й обґрунтування норм розвитку освітнього процесу (побудова моделі переходу).

Розглядається андрагогічна модель навчання; підкреслюється, що становлення й розвиток системи освіти дорослих зумовлюється сучасними науково-технічними перетвореннями, новими вимогами до кваліфікаційного рівня фахівців, швидким застаріванням і накопиченням знань, удосконаленням технологій та сучасною організацією виробництва; визначається сутність андрагогічної моделі навчання з позицій суб'єктної, об'єктної й буттєвої (онтологічної) реальності (Л.Б. Лук'янова).

Т.І. Шанскова розглядає новітні підходи до застосування педагогічних технологій у підготовці фахівців гуманітарного профілю в умовах здобуття другої вищої освіти з урахуванням сучасних соціальних перетворень в Україні. Наголошується про необхідність розробки її теоретико-методологічних основ як відкритої органічної системи неперервної освіти, врахування викладачами першої освіти студентів та їх мотивації щодо отримання другої вищої освіти.

Обґрунтовується модель формування організаційно-управлінських умінь майбутніх фахівців економічного профілю засобами інтерактивних технологій (О.В. Любченко). Виділяються ефективні підходи до розробки та

впровадження технології підготовки майбутніх економістів у науковому доробку сучасних вітчизняних дослідників (О.Г. Набока). Аналізуються основні інтерактивні технології навчання, спрямовані на формування культури іншомовного діалогу майбутніх фахівців товарознавства та комерційної діяльності (Т.В. Крамаренко). Розкривається сутність мотиваційно-ціннісного ставлення майбутніх медиків до формування професійно значущих якостей засобами проектних технологій та шляхи його забезпечення у процесі навчання (Т.В. Воробйова). Актуалізуються проблемні аспекти інформатизації освіти, зокрема використання мультимедійних засобів навчання у системі освіти Польщі та України (М.О. Синиця). Аналізуються основні напрями формування мовної адаптації іноземних студентів на підготовчому відділенні на прикладі вивчення російської мови як іноземної (Ю.О. Трубнікова).

Представлена проблема дослідження якості життя студентів – майбутніх соціальних працівників Мартою Чеховською-Белугою, яка висуває припущення щодо взаємозв'язку рівня задоволеності життям студентів і мотивами прагнення допомагати іншим. Обґрунтовуються теоретичні засади і результати проведеного дослідження на факультеті педагогіки і психології Університету імені Марії Склодовської-Кюрі у Любліні серед студентів першого року нестационарної форми навчання педагогічного напрямку підготовки, спеціальності „Соціальна допомога і соціальна робота”.

Окремі праці присвячені проблемі самостійної роботи. Так, М.Ю. Продайко аналізує сутність поняття „самостійна робота” студентів у вітчизняній та зарубіжній літературі. О.М. Королюк зосереджує увагу на дослідженні проблеми організації продуктивної самостійної роботи студентів у коледжах. Розкривається сутність понять „організація самостійної роботи”, „диференціація самостійної роботи”, „продуктивна самостійна робота”; обґрунтовується та експериментально перевіряється ефективність моделі диференціації самостійної роботи студентів у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін у коледжах технічного спрямування.

Сучасні проблеми виховання й освіти особистості, як актуальний напрям дослідження науково-педагогічних шкіл. Аналізуються процеси світоглядно-духовного розвитку малої групи, обґрунтовуються психологічні умови її духовно-ціннісного розвитку (І.Д. Бех). Науковець наголошує, що раціональна культура, яка є домінуючою у визначенні напрямку сучасних цивілізаційних процесів, призводить до всезростаючої дегуманізації нашого світу. Така тенденція найбільшою мірою зачіпає освітній процес. Тому важливе значення має істотне підняття рівня морально-духовного розвитку підростаючої особистості. При цьому світоглядно-духовні переконання мають відмінність від переконань наукових, загалом від наукового світогляду. Носій духовного світогляду не лише глибоко розуміє цю свою внутрішню реальність, оскільки переконався у її практичній дієвості, а й упевнений у її незаперечній цінності, що задає ідейний вектор його життя.

У сучасній педагогічній науці актуалізується проблема освітньо-виховних система, оскільки дослідження останніх років дають підстави виокремити її в особливий напрям міждисциплінарних теорій (В.А. Ковальчук). Її сутність полягає у вивченні особливостей освітньо-виховних систем та її категоріального, структурно-функціонального аналізу.

Простежуються тенденції розвитку системи управління загальною середньою освітою в умовах демократизації суспільних процесів, наголошується, що ефективного управління освітніми системами можна досягти лише на основі делегування управлінських функцій громадським структурам (О.В. Пастовенський).

Обґрунтовуються методологічні засади та сучасні вимоги щодо проектування інноваційної моделі організації науково-методичної роботи в експериментальних навчальних закладах „Школи майбутнього”, що спрямована на формування результату готовності вчителів закладу до інноваційної діяльності за допомогою створення креативного мотиваційного середовища (Н.С. Хацаюк). Актуалізується проблема формування особистості майбутнього вчителя засобами активного соціально-психологічного навчання на основі впровадження традиційного, особистісно орієнтованого, технологічного, соціально-психологічного та інтегрованого підходів (Ю.О. Костюшко). Висвітлюються наукові підходи до змісту лідерських якостей особистості, аналізуються поняття „особистість” та „якості особистості” у психолого-педагогічній літературі (Л.М. Ніколенко). Аналізується процес підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до роботи з дітьми в літніх таборах, що передбачає формування організаторських умінь майбутніх вихователів за допомогою розробленого практикуму з курсу „Позашкільна педагогічна практика” (С.І. Цуприк).

Здійснюється аналіз наукових досліджень з питань соціально-психологічних особливостей дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Розглянуто причини та процес формування особистісних відхилень у фізичному, психологічному та емоційному розвитку (І.В. Манохіна).

Історико-педагогічні аспекти розвитку освіти як підґрунтя становлення вітчизняних науково-педагогічних шкіл. Аналізуються соціально-економічні передумови становлення та розвитку освіти на Поділлі в пореформений період (О.Ф. Кошолар). Розглядається процес розвитку освіти на Волині та наукові напрями дослідження історії освіти волинського регіону (В.В. Павленко). Висвітлюються педагогічні ідеї українського педагога 20-х років ХХ століття О.Ф. Музиченка (1875-1940), який розглядає проблему формування особистості молодшого школяра шляхом створення його емоційної сфери за допомогою засобів художнього слова та використання активних методів навчання (Ю.А. Пелешок). Обґрунтовується проблема становлення та розвитку шкільної географії та її забезпечення засобами навчання освітніх закладів ХVIII століття (О.Г. Стадник).

У рамках конференції успішно пройшли зустрічі з педагогічними працівниками Житомирської області, зокрема м. Радомишля (гімназія № 2), Новограда-Волинського (медичний коледж, колегіум, економіко-

технологічний коледж), Володарська-Волинського (Рижанська гімназія). У межах культурної програми відбулося відвідування історико-культурного комплексу "Замок Радомисль", музею Лесі Українки, музею коштовного каміння, історичного музею у с. Рижани та ін. Учасники конференції із задоволенням ознайомилися з культурною програмою зразкових дитячих творчих колективів області.

Міжнародна конференція засвідчила, що науково-педагогічні школи постають потужним осередком: вироблення сучасного педагогічного знання, засобом міжнародної наукової інтеграції, підготовки науково-педагогічних кадрів нової генерації та закладають теоретико-методологічне і методичне підґрунтя у сфері розвитку освіти і виховання дітей, молоді, дорослих в умовах глобалізаційних та євроінтеграційних процесів. Проведення міжнародної науково-практичної конференції "Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи" є ще одним важливим кроком у подальшому розвитку українсько-польської співпраці в галузі освіти і науки. Наукова діяльність в інформаційному суспільстві є ключовою умовою забезпечення відповідності змісту освіти сучасним досягненням у галузі науки, техніки, культури, а також подальших перспектив розвитку науково-педагогічних шкіл.

Дубасенюк О.А., Антонова О.Є.